

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de zomereik in Peer (Grote Brogel)

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van Peer, gegeven op 7 augustus 2020, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, leefmilieu, natuur en energie, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 20 augustus 2020, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de zomereik aantoonst;

Overwegende dat de zomereik van algemeen belang is omwille van de wetenschappelijke, historische, esthetische en ruimtelijk-structurende waarde;

Overwegende dat de zomereik als monument wetenschappelijke waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De zomereik is één van de dikste en mogelijk oudste eiken van Limburg.

De zomereik is een veteranenboom met een grote stamomtrek, holtes in de stam of in de takken, dood hout in de kruin en spleten of loslatende delen in de schors. Dit maakt hem tot een uniek habitat voor een aantal zeldzame soorten.

De boom vertoont sterke veteraanmerken waarbij zich in de holle stam opgestapeld houtmoolm bevindt, dat een uniek habitat vormt voor specifieke diersoorten, waaronder kevers.

Door zijn omvang en vermoedelijk hoge leeftijd bezit deze boom een uitgesproken genetische waarde als vertegenwoordiger van de soort;

Overwegende dat de zomereik als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De zomereik is op basis van historische kaarten een relict van een site waar minstens vanaf de zeventiende eeuw een hoeve stond. Door zijn ouderdom en typische vorm kan er vanuit gegaan worden dat de zomereik fungeerde als schermbeplanting aan de zuidwestzijde van

het gebouw, om deze hoeve te beschermen tegen extreme weersomstandigheden als regen, wind en zon. Het is ook een devotieboom, waar in een holte in de stam een Mariabeeld is geplaatst;

Overwegende dat de zomereik als monument esthetische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De zomereik heeft door zijn uitzonderlijke omvang, leeftijd en plantlocatie een bijzondere esthetische waarde. Zijn huidige groeivorm is representatief voor een veteraanboom. Deze zomereik dankt zijn aantrekkingskracht onder andere aan zijn ouderdom, die hem een indrukwekkend en knoestig uitzicht verschaft, eigenschappen die nog zullen toenemen naarmate zijn leeftijd vordert. Dergelijke oude bomen zijn esthetisch waardevol en zeldzaam in Vlaanderen;

Overwegende dat de zomereik als monument ruimtelijk-structurende waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De zomereik is beeldbepalend langs de Laarderweg in Grote Brogel. Door zijn omvang en specifieke plantlocatie vormt hij een baken in de omgeving;

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als monument:

Zomereik, evenals een cirkelvormige zone met straal 20 m rond de boom, Laarderweg 17, Peer (Grote Brogel), bekend ten kadaster: Peer, 3de afdeling, sectie D, perceelnummers, 645D (deel), 645E (deel), 645F (deel), 645G, 462P (deel), 462/2 (deel), 467/2 (deel), 74G (deel), 74H (deel), 75T (deel), en deel uitmakend van het openbaar domein.

De bebouwing die geheel of gedeeltelijk binnen deze afbakening valt, wordt niet gevat door de bescherming als monument. Uitsluitend de ondergrond van de gebouwen behoort potentieel tot de standplaats van de boom, en wordt wel mee opgenomen in de bescherming.

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° wetenschappelijke waarde;
- 2° historische waarde;
- 3° esthetische waarde;
- 4° ruimtelijk-structurende waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

De zomereik (*Quercus robur*) staat in Grote Brogel (Peer) langs de Laarderweg en is aangeplant als schermbeplanting bij een verdwenen hoeve.

De zomereik bestaat uit twee stammen met vermoedelijk hetzelfde wortelstelsel. De dikste stam heeft een stamomtrek van 443 cm, de dunnere stam een omtrek van 197 cm (gemeten op 150 cm hoogte). De dikste stam is deels afgeplat en heeft een sterk ontwikkelde kruin die breed uitwaaiert langsheen de Laarderweg. Deze kruin bestaat uit vier zware gesteltakken die zich vooral in noordelijke en zuidelijke richting ontwikkeld hebben. De dunnere stam is sterk onderstandig en is zijwaarts uitgegroeid in noordelijke richting.

De totale hoogte van de boom is 16 m. De grootste kruindiameter meet ongeveer 28 m.

De juiste ouderdom van de boom is niet gekend, maar op basis van met name de vorm als schermboom en het voorkomen van een hoeve op een kaart uit 1700 op deze locatie, het is aannemelijk dat de boom ouder dan 250 jaar is.

Langs de zijde van de verdwenen hoeve (aan de achterzijde ten opzichte van de straat) is in een holte van de dikste stam een Mariabeeldje (Onze-Lieve-Vrouw met kind) aangebracht.

Art. 3. Voor het voorlopig beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

1° omwille van de wetenschappelijke, historische, esthetische en ruimtelijk-structurende waarde is de beheersvisie erop gericht

om:

- a) de boom zo oud mogelijk te laten worden, onder andere via veteranenbeheer;
- b) wetenschappelijke kennis over de soort, de functie en het beheer te vergroten;
- c) het traditioneel beheer verder te zetten;
- d) het beeldbepalend karakter te bewaren;

2° het Mariabeeldje herstellen en in situ behouden;

3° monitoring:

omwille van de hoge leeftijd van de boom is regelmatige opvolging van de fysische toestand van de boom en zijn standplaats noodzakelijk. De standplaats omvat alle boven- en ondergrondse fysische, chemische en biologische factoren die de levensomstandigheden en ontwikkelingsmogelijkheden van de boom bepalen, zoals bodemsoort, bodemstructuur, waterhuishouding, mineralenrijkdom, doorwortelbare ruimte, blootstelling aan licht, enzovoort. Door deze monitoring kunnen problemen tijdig vastgesteld worden en de nodige acties ondernomen worden. Deze kunnen zowel betrekking hebben op de boom zelf (zoals snoeiwerken) of op de omgeving (standplaatsverbetering);

4° toepassen van herstel- en veteranenbeheer:

de zomereik heeft een kruin waarvan de gesteltakken zich vooral in een verticaal vlak bevinden, waardoor sommige takken ver zijwaarts uitgegroeid zijn. Snoei van deze lange takken kan in de toekomst nodig zijn om de stabiliteit te garanderen. De vorming van nieuwe scheuten moet in dat geval opgevolgd en geëvalueerd worden. De vitaliteit van de boom, noodzakelijk om de boom zo lang mogelijk te bewaren, staat altijd voorop.

De boom bevindt zich op het moment van de bescherming in een veteraanfase. Mits een aangepast veteranenbeheer kan de boom zo lang mogelijk bewaard blijven. Het toepassen van 'veteranensnoei' kan de boom ondersteunen bij het natuurlijk proces van inkrimping van de kroon bij hogere ouderdom.

Gezien de uitzonderlijke waarde van deze boom, en de specifieke kennis die een veteranenbeheer vergt, is het noodzakelijk dat de uitvoering en opvolging van het herstel- en veteranenbeheer deskundig gebeuren, met respect voor de erfgoedwaarden en erfgoedelementen;

5° regelmatig onderhoud door regulier beheer:

het regulier beheer moet erop gericht zijn om de boom zo lang mogelijk in stand te houden. Op basis van de beoordeling van de boom (monitoring) kan, indien noodzakelijk, het regulier beheer aangepast worden. Een boom is immers een levend organisme dat een aan zijn ouderdom en fysische toestand aangepaste verzorging nodig heeft. Er moet steeds voor dat type beheer gekozen worden dat het zo lang mogelijk in stand houden van de boom verzekert. Omwille van deze specifieke vereiste, moet dit regulier onderhoud deskundig uitgevoerd worden en moet de boom steeds eerst beoordeeld worden alvorens tot snoei over te gaan. Het kroonvolume mag gezien de structuur van de boom en de recente bebouwing in de directe omgeving niet significant verder uitbreiden. Het jaarlijks omzichtig verwijderden van waterlot langs de stam is een vorm van regulier beheer, voor zover dit louter tot tegen de stam wordt uitgevoerd en geen verdere schade toebrengt aan de stam;

- 6° standplaatsbeheer:
de standplaats waarin de boom geworteld is, bepaalt mee zijn groeikracht en vitaliteit en hier moet dus voldoende aandacht aan geschonken worden. Wijzigingen in de standplaats moeten steeds afgetoetst worden aan de draagkracht van de boom. Binnen de standplaats moet onder andere het volgende vermeden worden:
- verdichting van de bodem;
 - (tijdelijke) wijziging van de grondwatertafel;
 - bodemingrepen;
 - mechanische schade (bijvoorbeeld ten gevolge van maaien);
 - chemische verdelgingsmiddelen;
 - vraatschade.
- Ten gevolge de recente bouw van verschillende woningen ten oosten van de boom kan verwacht worden dat de standplaats lokaal recent verslechterd is. Standplaatsverbetering wordt aangeraden wanneer de zwaarste werken afgelopen zijn;
- 7° beschermende maatregelen nemen in geval van werken in de omgeving:
wanneer werken (wegenwerken, rioleringswerken, herinrichting) en hieraan gerelateerde activiteiten (zoals werfinrichting en -verkeer, bemalingen) uitgevoerd worden binnen de beschermingsperimeter moet mogelijke schade aan de boom voorkomen worden door het behoud van de boom mee op te nemen in het werfinrichtingsplan en de werfopvolging, die door een deskundig persoon dient te gebeuren;
- 8° concurrentie door hoogstammige bomen in de onmiddellijke omgeving vermijden die voor lichtconcurrentie kunnen zorgen;
- 9° heraanplanten na afsterven:
omwille van het beeldbepalend karakter dient de boom na afsterven vervangen te worden door een nieuwe zomereik (*Quercus robur*).
Bij het vervangen van de boom kan indien mogelijk de stamvoetopslag behouden worden en hieruit later een nieuwe stam geselecteerd worden (via een spaartelg), om het genetische materiaal van het originele exemplaar te behouden.
De keuze van deze nieuwe boom vertrekt vanuit de erfgoedwaarden en -kenmerken van het beschermde monument. De jonge boom heeft in de vormingsperiode een aangepast snoeibeheer nodig (zoals begeleidings snoei,...) alvorens kan overgegaan worden tot het regulier beheer;
- 10° wetenschappelijk onderzoek ondersteunen:
elke monitoring van de evolutie die dit levend erfgoed doormaakt, zoals vitaliteit of groeikracht en conditie, houtaanwas na ingrepen, kroonontwikkeling, vruchtzetting, reactie op verstoring, enzovoort, is zinvol;
- 11° in geval van conditie- of vitaliteitsverlies van de boom is een boomtechnisch onderzoek aangewezen. De maatregelen uit het verslag daarvan kunnen worden uitgevoerd na het verkrijgen van een toelating van het agentschap Onroerend Erfgoed of, zoals vermeld in artikel 6.4.4, §1, eerste lid, van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, van de erkende onroerenderfgoedgemeente.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- regulier onderhoud uit te oefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;

- 2° het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van tijdelijke publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 3° het aanbrengen van tijdelijke of permanente verlichting of andere installaties;
- 4° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van boven- en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen met uitzondering van gladde schrikdraad en prikkeldraad met houten, ontschorste smalle palen, ten behoeve van veekering;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het aanplanten, vellen, rooien of ontstronken van andere bomen en struiken en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm tot gevolg kan hebben;
 - e) het aanleggen of wijzigen van verharding of het uitbreiden van bestaande verhardingen;
 - f) het plaatsen of wijzigen van straatmeubilair;
 - g) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
 - h) vernietigen van de vegetatie;
- 5° het aanplanten, vellen of rooien van de boom en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm tot gevolg kan hebben;
- 6° het uitvoeren van snoeiwerken, met uitzondering van het regulier beheer;
- 7° het gebruiken van chemische verdelgingsmiddelen, groeiremmers, groeistimulators, hormonale behandelingen, thermische onkruidverdelgers of andere verdelgingsmiddelen;
- 8° het gebruiken van strooizout;
- 9° elke reliëfwijziging van de bodem, wijziging van het hydrografisch netwerk of ander werk of handelingen die impact kunnen hebben op het grondwaterpeil;
- 10° elk werk of handeling dat de aard en de structuur van de bodem kan wijzigen, elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van de boom tot gevolg kan hebben waaronder graafwerkzaamheden en het stockeren van materiaal of slibgraafwerken;
- 11° het organiseren van evenementen, die het normaal gebruik van het beschermd monument overstijgen;
- 12° het herprofileren, verdiepen, verstevigen van grachten. Regulier onderhoud is toegelaten, mits er geen schade wordt toegebracht aan de wortel en stam van de boom.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE